

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І ФІНАНСІВ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ
ТА ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації

**для практичних (семінарських) занять і
самостійної роботи здобувачів вищої освіти
за спеціальностями 071 «Облік і оподаткування» і
073 «Менеджмент»
(Частина 2)**

Кам'янець – Подільський, 2022

Рецензенти:

РУДИК В.К., д-р екон.наук, завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та електронних платіжних систем ЗВО «ПДУ»

АНДРЕЙЦЕВА І.А., канд.екон.наук, доцент кафедри менеджменту КПНУ імені Івана Огієнка

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ЗВО «ПДУ»

Протокол №7 від 25 жовтня 2022 р.

Гайбура Ю.А.

Методичні рекомендації для практичних (семінарських) занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» і 073 «Менеджмент», Кам'янець-Подільський : ЗВО «ПДУ», 2022. 82 с.

Методичні рекомендації для практичних, семінарських занять і самостійної роботи підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Теорія економічного аналізу та аналіз господарської діяльності», яка включена до навчального плану підготовки бакалаврів з обліку і оподаткування та менеджменту. Містять завдання для практичних і семінарських занять студентів з кожної теми, визначення основних категорій дисципліни. Наведено питання для контролю та самопідготовки студентів та рекомендовано перелік літературних джерел.

Для здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей.

© Гайбура Ю.А., 2022
@ ЗВО «ПДУ», 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Мета навчальної дисципліни.....	5
Програмні результати навчання.....	6
Засоби оцінювання.....	8
Розділ III. Аналіз витрат виробництва, фінансових результатів і фінансового стану підприємства.....	10
Тема 1. Аналіз витрат виробництва і собівартості продукції.....	10
Програма дисципліни.....	10
Семінарське заняття.....	10
Практичне заняття.....	10
Питання для контролю та самопідготовки.....	16
Тема 2. Аналіз фінансових результатів і рентабельності підприємства	
Програма дисципліни.....	17
Семінарське заняття.....	17
Практичне заняття.....	18
Питання для контролю та самопідготовки.....	29
Тема 3. Аналіз фінансового стану підприємства.....	30
Програма дисципліни.....	30
Семінарське заняття.....	30
Практичне заняття.....	31
Питання для контролю та самопідготовки.....	50
Орієнтовна тематика рефератів та есе.....	52
Термінологічний словник.....	55
Список використаних і рекомендованих джерел.....	75

ПЕРЕДМОВА

Теорія економічного аналізу та аналіз господарської діяльності – одна із спеціальних дисциплін, які формують фахівця в галузі обліку, економічного аналізу, контролю та аудиту.

Мета вивчення дисципліни – виробити у студентів вміння та навички кваліфіковано аналізувати сільськогосподарське виробництво, робити обґрунтовані висновки, знаходити шляхи поліпшення роботи аграрних підприємств України з різними формами власності.

Завдання вивчення дисципліни – засвоїти зміст і способи використання вихідних даних для аналізу, методику аналітичного опрацювання інформації, організаційні форми проведення аналізу і використання його інформації в управлінні виробництвом.

Знання програмного матеріалу стануть у пригоді при проведенні наукових досліджень, вивченні інших дисциплін бакалаврської програми, написанні курсових робіт, складанні державного іспиту за бакалаврською програмою та у практичній діяльності, пов'язаної з бухгалтерським обліком, економічним аналізом, контролем, ревізією, аудитом і фінансовим менеджментом.

Основна мета даних методичних рекомендацій – надати допомогу здобувачам освіти економічних спеціальностей розширити знання щодо дії ринкового механізму в аграрній сфері економіки, навчити творчо підходити до розв'язання різноманітних завдань, прищепити вміння оволодівати новими спеціальними знаннями, сприяти формуванню економічного мислення, адаптованого до вимог ринкової економіки.

Мета навчальної дисципліни

Метою аналізу є вивчення наслідків діяльності всіх підприємств і господарських установ, визначення впливу факторів і виявлення в подальшому недоліків і резервів, а також розробка заходів, спрямованих на відновлення і збільшення обсягів виробництва та реалізації, підвищення ефективності та стабільності їхньої роботи.

Основними завданнями теорії економічного аналізу та аналізу господарської діяльності є:

- об'єктивна оцінка роботи підприємства і його підрозділів через порівняння результатів з витратами;
- виявлення впливу відповідних факторів на показники, які аналізуються, і вивчення причинних зв'язків;
- пошук наявних резервів підвищення ефективності виробництва;
- опрацювання конкретних заходів щодо використання виявлених резервів та здійснення контролю за їх виконанням;
- узагальнення результатів аналізу для прийняття раціональних управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: методику аналізу ресурсного потенціалу аграрних формувань і стану підготовки їх до виробництва; виробництва, розподілу, зберігання і переробки сільськогосподарської продукції; собівартості, реалізації і соціально-економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції; ринкових можливостей підприємства і конкурентоспроможності його продукції, кон'юнктури ринку, обґрунтування ціни, обсягу і асортименту продукції на продаж; впливу факторів зовнішнього середовища на результативність виробництва та інше;

вміти: використовувати набуті теоретичні знання для проведення аналізу; виявляти конфліктні ситуації і реагувати на них із застосуванням ринкових методів керування; виявляти резерви підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу, збільшення виробництва сільськогосподарської продукції з найменшими витратами праці і коштів; прогнозувати виробничо-фінансову діяльність різних господарських формувань на перспективу та інше.

Програмні результати навчання

Програмними результатами вивчення дисципліни «Теорія економічного аналізу та аналіз господарської діяльності» є:

- виконувати функції збору, реєстрації й узагальнення інформації про об'єкти професійної діяльності та використовувати їх для опису фахової предметної області;
- використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері обліку, оподаткування, аналізу, контролю та аудиту;
- організовувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері професійної діяльності;
- демонструвати базові знання та розуміння економічних категорій законів, причинно-наслідкових та функціональних зв'язків, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння його ринкового позиціонування;
- демонструвати навички володіння загальнонауковими та спеціальними методами дослідження економічних явищ та процесів на підприємстві;
- володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств;
- демонструвати розуміння особливостей практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств, установ та організацій різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності;
- усвідомлювати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності;
- формувати й аналізувати фінансову, управлінську, податкову і статистичну звітність підприємств, установ, організацій та інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень;

- застосовувати спеціалізовані інформаційні системи і комп'ютерні технології для обліку, аналізу, аудиту та оподаткування;
- знати місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем у сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств, установ, організацій.
- обґрунтовувати ефективність прийняття рішення з використанням обліково-аналітичної інформації та розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством.

Засоби оцінювання

Система контролю знань студентів з дисципліни «Теорія економічного аналізу та аналіз господарської діяльності» включає в себе **поточний і семестровий** контроль знань здобувачів вищої освіти. Зазначені форми контролю тісно взаємопов'язані й організовуються так, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу здобувачів освіти протягом семестру і забезпечити об'єктивне оцінювання їхніх знань.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

- ✓ *систематичність та активність роботи протягом семестру;*
- ✓ *виконання завдань для самостійного опрацювання;*
- ✓ *виконання завдань модульного контролю.*

Систематичність і активність роботи студента впродовж семестру контролюється й оцінюється за такими видами робіт:

- відвідування практичних занять;
- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях;
- активність під час обговорення питань, винесених на практичні заняття;
- експрес-тестування.

Контролю і оцінюванню *виконання завдань для самостійного опрацювання* підлягають:

- поглиблене вивчення (самостійне опрацювання) тем у цілому чи окремих питань;
- виконання домашніх завдань;

- виконання індивідуальних аналітико-розрахункових ситуаційних завдань;
- виконання індивідуальних робіт з елементами наукового дослідження в галузі мікроекономічного аналізу;
- підготовка аналітичних і бібліографічних оглядів, рефератів, есе тощо.

Розділ III. Аналіз витрат виробництва, фінансових результатів і фінансового стану підприємства

Тема 1. Аналіз витрат виробництва і собівартості продукції

Програма дисципліни

Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу витрат підприємства. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу. Методика аналізу загальної суми витрат підприємства. Методика аналізу структури витрат підприємства. Оперативний аналіз витрат підприємства. Аналіз витрат підприємства за видами діяльності. Використання функціонально-вартісного аналізу при аналізі витрат підприємства. Визначення резервів зниження витрат підприємства.

Значення, завдання та система інформаційного забезпечення аналізу собівартості продукції (робіт, послуг). Система показників рівня витрат і собівартості продукції. Напрямки аналізу витрат на підприємстві за їх елементами та статтями калькуляції, за залежністю від обсягу виробництва, за місцями виникнення витрат, за об'єктами калькуляції тощо. Особливості аналізу прямих і непрямих витрат. Аналіз собівартості продукції за статтями витрат. Аналіз комплексних статей витрат. Аналіз собівартості окремих виробів. Підрахунок резервів зменшення собівартості продукції (робіт, послуг).

Семінарське заняття

1. Завдання аналізу собівартості продукції і джерела інформації
2. Загальна оцінка собівартості продукції
3. Аналіз собівартості продукції рослинництва
4. Аналіз собівартості продукції тваринництва
5. Резерви зниження собівартості продукції

Практичне заняття

1. Провести аналіз витрат на виробництво продукції сільського господарства (робіт і послуг) табл. 1).

2. Визначити склад і структуру витрат підприємства (табл. 2).
3. Визначити обсяг і структуру елементів операційних витрат (табл. 3).
4. Розрахувати склад і структуру собівартості 1 ц окремих видів продукції за статтями витрат (табл. 4, 5).
5. Розрахувати та проаналізувати вплив факторів на зміну собівартості 1 ц продукції (табл. 6).

Таблиця 1

**Аналіз витрат на виробництво продукції сільського господарства
(робіт і послуг), тис. грн**

Види витрат	20__ р.	20__ р.	20__ р.	Відхилення 20__р від 20__р	
				+;-	%
Рослинництво					
Прямі матеріальні витрати					
Прямі витрати на оплату праці					
Інші прямі витрати					
Тваринництво					
Прямі матеріальні витрати					
Прямі витрати на оплату праці					
Інші прямі витрати					

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 2

Склад і структура витрат підприємства

Показники	20__ р.		20__ р.		20__ р.		20__ р.		20__ р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)										
Адміністративні витрати										
Витрати на збут										
Інші операційні витрати										
Інші витрати										
Всього витрат										

Сформулювати висновки і пропозиції

Обсяг і структура елементів операційних витрат

Показник	20__ р.		20__ р.		20__ р.		Відхилення (+;-) 20__р від 20__р	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Матеріальні затрати								
Витрати на оплату праці								
Відрахування на соціальні заходи								
Амортизація								
Інші операційні витрати								
Разом								

Сформулювати висновки і пропозиції

**Аналіз структури виробничої собівартості 1 ц продукції
рослинництва, тис. грн**

Статті витрат	20__р.		20__-р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Виробнича собівартість, всього						
у тому числі:						
Прямі матеріальні витрати						
з них:						
-насіння та посадковий матеріал						
-мінеральні добрива						
-нафтопродукти						
-оплата послуг і робіт сторонніх організацій						
-інші матеріальні витрати						
Прямі витрати на оплату праці						
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати, всього						
з них:						
-амортизація необоротних активів						
-відрахування на соціальні заходи						
-решта інших прямих та загальновиробничих витрат						

Сформулювати висновки і пропозиції

**Аналіз структури виробничої собівартості 1 ц продукції
тваринництва, тис. грн**

Статті витрат	20__ р.		20__ р.		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Виробнича собівартість, всього						
у тому числі:						
Прямі матеріальні витрати						
з них:						
-корми						
-нафтопродукти						
-оплата послуг і робіт сторонніх організацій						
-інші матеріальні витрати						
Прямі витрати на оплату праці						
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати, всього						
з них:						
-амортизація необоротних активів						
-відрахування на соціальні заходи						
-решта інших прямих та загальновиробничих витрат						

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз впливу факторів на зміну собівартості 1 ц продукції

Показники	20__р.	20__р.	Відхилення (+,-)
Зернові і зернобобові (цукрові буряки)			
Витрати коштів на 1 га посіву, грн			
Урожайність з 1 га, ц			
Собівартість 1 ц, грн			
Відхилення собівартості 1 ц – загальне, грн			
в т. ч. за рахунок зміни			
- витрат коштів на 1 га посіву			
- урожайності			
Молоко (приріст живої маси ВРХ, свиней)			
Витрати коштів на 1 голову тварин, грн			
Продуктивність тварин, ц			
Собівартість 1 ц, грн			
Відхилення собівартості 1 ц – загальне, грн			
в т. ч. за рахунок зміни			
- витрат коштів на 1 голову тварин			
- продуктивності тварин			

Сформулювати висновки і пропозиції

Питання для контролю та самопідготовки

1. Зміст, завдання та значення аналізу собівартості продукції.
2. Назвати основні джерела інформації для аналізу виробничих витрат і собівартості продукції.
3. Визначити критерії поділу витрат на змінні та постійні.
4. Загальна схема формування витрат підприємства та їх аналіз.
5. Загальна схема формування операційних витрат підприємства та їх аналізу.
6. Охарактеризувати основні статті калькуляції операційної собівартості товарної продукції.
7. На які групи розподіляються загальновиробничі витрати? Методика їх аналізу.
8. Методика аналізу адміністративних витрат.
9. Методика аналізу витрат на збут.
10. Методика аналізу інших операційних витрат
11. Які фактори впливають на зміну витрат підприємства?
12. Які елементи формують собівартість виробленої продукції?
13. Фактори впливу на зміну прямих матеріальних витрат та витрат на оплату праці.
14. Охарактеризувати процес аналізу накладних витрат.
15. Основні джерела резервів зниження собівартості реалізованої продукції.

Тема 2. Аналіз фінансових результатів і рентабельності підприємства

Програма дисципліни

Значення, завдання й система інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Методика аналізу динаміки та складу фінансових результатів підприємства. Аналіз доходів і витрат підприємства.

Аналіз фінансових результатів від операційної діяльності підприємства. Аналіз впливу факторів на зміну прибутку від реалізації продукції.

Аналіз доходів і витрат. Доходи від звичайної діяльності. Доходи від надзвичайних подій (надзвичайні доходи). Аналіз складу витрат.

Аналіз розподілу прибутку підприємства. Схема розподілу й використання прибутку. Визначення суми чистого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства. Фактори, які впливають на розмір чистого прибутку.

Аналіз та оцінка рентабельності підприємства. Показники рентабельності продукції (рентабельності продажу). Факторний аналіз рентабельності продукції. Показники рентабельності щодо активів. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань. Показники рентабельності витрат і продукції. Вплив факторів на зміну валової рентабельності. Факторний аналіз рентабельності активів.

Методика підрахунку резервів збільшення суми прибутку та рентабельності.

Семінарське заняття

1. Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу
2. Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів
3. Аналіз доходів і витрат
4. Аналіз фінансових результатів від операційної діяльності підприємства
5. Аналіз розподілу прибутку підприємства
6. Аналіз та оцінка рентабельності підприємства
7. Методика підрахунку резервів збільшення прибутку та рентабельності

Практичне заняття

1. За даними фінансової звітності проаналізувати рівень і динаміку фінансових результатів підприємства (таблиця 7).
2. Вивчити склад і структуру доходів підприємства (таблиця 8).
3. Проаналізувати зміну показників фінансових результатів від операційної діяльності (таблиця 9).
4. Проаналізувати склад і структуру прибутку підприємства (таблиця 10).
5. Визначити вплив факторів (3-х) на зміну валового прибутку від реалізації продукції (таблиця 11).
6. Проаналізувати динаміку і виконання плану чистого прибутку підприємства (таблиця 12).
8. Визначити показники рентабельності підприємства (таблиця 13).
9. Визначити кількісний вплив факторів на зміну валової рентабельності продукції (таблиця 14).
10. Провести факторний аналіз рентабельності активів (таблиця 15).

Таблиця 7

Рівень і динаміка фінансових результатів, тис. грн

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
				+;-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)					
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)					
Валовий:					
прибуток					
збиток					
Інші операційні доходи					
Адміністративні витрати					
Витрати на збут					
Інші операційні витрати					
Фінансовий результат від операційної діяльності:					
прибуток					
збиток					
Дохід від участі в					

□ капіталі					
Інші фінансові доходи					
Інші доходи					
Фінансові витрати					
Втрати від участі в капіталі					
Інші витрати					
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток					
збиток					
Витрати (дохід) з податку на прибуток					
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування					
Чистий фінансовий результат: прибуток					
збиток					

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 8

Аналіз складу і структури доходів підприємства

Показники	20_р.		20_р.		20_р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)						
Інші операційні доходи						
Дохід від участі в □ капіталі						
Інші фінансові доходи						
Інші доходи						
Всього доходів		100		100		100

Сформулювати висновки і пропозиції

Динаміка фінансових результатів від операційної діяльності

Показник	20__р.		20__р.		20__р.		Відхилення		
							(+;-), тис. грн		%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)									
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)									
Валовий прибуток (збиток)									
Інші операційні доходи									
Адміністративні витрати									
Витрати на збут									
Інші операційні витрати									
Прибуток (збиток) від операційної діяльності									

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 10

Аналіз складу і структури прибутку підприємства

№ з/п	Вид прибутку	20__р.		20__р.		20__р.		Відхилення	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування								
	У тому числі:								
1.1.	Прибуток від операційної діяльності								
1.2.	Прибуток від фінансової діяльності								
1.3.	Прибуток від інвестиційної діяльності								
2.	Прибуток від надзвичайних подій до оподаткування								
3.	Всього прибутку від надзвичайної та звичайної діяльності до оподаткування (р.1+р.2)		100		100		100		-

Сформулювати висновки і пропозиції

Таблиця 11

Вихідні дані для оцінки впливу факторів на зміну прибутку від реалізації продукції

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-)
Обсяг реалізованої продукції, ц				
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн				
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн				
Ціна реалізації одиниці продукції, грн				
Собівартість реалізації одиниці продукції, грн				
Прибуток (збиток) від реалізації продукції, тис. грн				

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз чистого прибутку підприємства, тис. грн

№ з/п	Показник	Базовий рік	Проміжний рік	Звітний рік	Відхилення (+;-) від	
					базового року	проміжного року
1.	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування					
2.	Податок на прибуток від звичайної діяльності					
3.	Чистий прибуток від звичайної діяльності					
4.	Прибуток від надзвичайних подій					
5.	Податок на прибуток від надзвичайних подій					
6.	Чистий прибуток від надзвичайних подій (4-5)					
7.	Чистий прибуток (3+6)					

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз показників рентабельності

Показник рентабельності	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення (+;-)
1. Показники рентабельності по відношенню до реалізації: 1.1. Рентабельність за валовим прибутком (маржинальним доходом) ($R_{ВП}$) 1.2. Рентабельність за операційним прибутком ($R_{ПО}$) 1.3. Рентабельність за чистим прибутком ($R_{ЧП}$)				
2. Рентабельність по відношенню до активів: 2.1. Рентабельність активів (R_A) 2.2. Термін окупності активів (TOA), років 2.3. Рентабельність необоротних активів ($R_{НА}$) 2.4. Термін окупності необоротних активів ($TOHA$), років 2.5. Рентабельність оборотних активів (R_{OA}) 2.6. Термін окупності оборотних активів ($TOOA$), років 2.7. Рентабельність виробничих фондів ($R_{ВФ}$)				
3. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань: 3.1. Рентабельність власного капіталу ($R_{ВК}$) 3.2. Термін окупності власного капіталу ($TOBK$), років 3.3. Рентабельність позикового капіталу ($R_{ПК}$) 3.4. Термін окупності позикового капіталу ($ТОПК$), років 3.5. Рентабельність діяльності (R_d)				
4. Витратні показники рентабельності: 4.1. Рентабельність операційних витрат ($R_{ОВ}$) 4.2. Рентабельність витрат діяльності ($R_{ВЗД}$) 4.3. Рентабельність продукції за валовим прибутком ($R_{ПВП}$) 4.4. Коефіцієнт адміністративних витрат ($K_{АВ}$) 4.5. Коефіцієнт витрат на збут ($K_{ВЗ}$)				

Сформулювати висновки і пропозиції

Методика розрахунку показників рентабельності

1. Показники рентабельності щодо реалізації

1. *Рентабельність за валовим прибутком (валова рентабельність продукції)* – відношення валового прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації:

$$RBП = \frac{ВП(МД)}{ЧД(ВР)}$$

де *RBП* – рентабельність за валовим прибутком (маржинальним доходом);

ВП(МД) – валовий прибуток (маржинальний дохід);

ЧД(ВР) – чистий дохід (виручка) від реалізації.

2. *Рентабельність за операційним прибутком (операційна рентабельність продукції) (РПО)* – відношення суми операційного прибутку до чистого доходу (виручки) від реалізації:

$$РПО = \frac{По}{ЧД(ВР)}$$

3. *Рентабельність за чистим прибутком (чиста рентабельність основної діяльності) (РЧП)* - відношення суми чистого прибутку (ЧП) до чистого доходу (виручки) від реалізації:

$$РЧП = \frac{ЧП}{ЧД(ВР)}$$

2. Показники рентабельності щодо активів

1. *Рентабельність активів (RA)* - відношення суми чистого прибутку (ЧП) до середньої величини активів підприємства (А):

$$RA = \frac{ЧП}{A}$$

2. *Термін окупності активів (інвестицій) (TOA)*- відношення 100% до рентабельності активів, вираженої у відсотках:

$$TOA = \frac{100\%}{R_A\%},$$

де *RA%* - рентабельність активів, виражена у відсотках

3. Рентабельність необоротних активів (RHA) - відношення суми чистого прибутку (ЧП) до середньої величини необоротних активів підприємства (НА):

$$RHA = \frac{ЧП}{НА}$$

4. Термін окупності необоротних активів ($TOHA$) - відношення 100% до рентабельності необоротних активів ($\%RHO$), вираженої у відсотках:

$$TOHA = \frac{100\%}{\%R_{HA}}$$

5. Рентабельність оборотних активів (ROA) – відношення чистого прибутку (ЧП) до середньої величини оборотних активів (ОА):

$$ROA = \frac{ЧП}{ОА}$$

6. Термін окупності оборотних активів ($TOOA$) – відношення 100% до рентабельності оборотних активів ($\%ROA$), вираженої у відсотках:

$$TOOA = \frac{100}{\%R_{OA}}$$

7. Рентабельність виробничих фондів ($RB\Phi$) – відношення валового або чистого прибутку до середньої величини виробничих фондів (ВФ):

$$RB\Phi = \frac{ВП(ЧП)}{ВФ}$$

3. Рентабельність по відношенню до власного капіталу та зобов'язань:

1. Рентабельність власного капіталу (RBK) - відношення чистого прибутку (ЧП) до середньої величини власного капіталу (ВК):

$$RBK = \frac{ЧП}{ВК}$$

2. Термін окупності власного капіталу ($TOBK$) - відношення 100% до рентабельності власного капіталу, вираженої у відсотках ($\%RBK$):

$$TOBK = \frac{100\%}{\%R_{BK}}$$

3. *Рентабельність позикового капіталу (RПК)* - відношення чистого прибутку (ЧП) до середньої величини позикового капіталу (ПК):

$$RПК = \frac{ЧП}{ПК}$$

4. *Термін окупності позикового капіталу (ТОПК)* - відношення 100% до рентабельності позикового капіталу, вираженої у відсотках (%RПК):

$$ТОПК = \frac{100\%}{\%R_{ПК}}$$

5. *Рентабельність діяльності підприємства (RD)* – відношення прибутку від звичайної діяльності (ПЗД) до середньої величини власного і позикового капіталу або суми всіх активів (валюти балансу):

$$RD = \frac{ПЗД}{K},$$

або

$$RD = \frac{ПЗД}{K}$$

4. Показники рентабельності витрат і продукції:

1. *Рентабельність операційних витрат (ROB)* - відношення прибутку від операційної діяльності (По) до величини операційних витрат (ОВ):

$$ROB = \frac{По}{ОВ}$$

2. *Рентабельність витрат діяльності (RBЗД)* - відношення загального прибутку від звичайної діяльності (ПЗД) до всіх витрат від звичайної діяльності (ВЗД):

$$RBЗД = \frac{ПЗД}{ВЗД}$$

3. *Рентабельність продукції за валовим прибутком (RПВП)* - відношення валового прибутку (ВП) до собівартості реалізованої продукції (СР):

$$RПВП = \frac{ВП}{СР}$$

4. *Коефіцієнт адміністративних витрат (КАВ)* – відношення адміністративних витрат (АВ) до собівартості реалізованої продукції (СР):

$$КАВ = \frac{АВ}{СР}$$

5. *Коефіцієнт витрат на збут (КВЗ)* – відношення витрат на збут (ВЗ) до собівартості реалізованої продукції (СР):

$$КВЗ = \frac{ВЗ}{СР}.$$

Ці коефіцієнти застосовуються на підприємстві для ціноутворення.

6. *Рентабельність окремих видів продукції (РОВП)* розраховується за формулою:

$$РОВП = \frac{Ц - С}{С},$$

де Ц – ціна одиниці продукції;

С – собівартість одиниці реалізованої продукції.

Таблиця 14

Аналіз рентабельності продукції за валовим прибутком

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
				абсолютне +;-	відносне %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн					
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн					
Валовий прибуток, тис. грн.					
Валова рентабельність продукції, %					-
Відхилення рентабельності – всього, %	-		-		-
в тому числі за рахунок змін:					
- чистого доходу від реалізації продукції	-		-		-
- собівартості реалізованої продукції	-		-		-

Розрахувати і проаналізувати вплив змiну валової рентабельності внаслідок змiни чистого доходу від реалізації продукції і собівартості

реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Розрахунки виконати способом ланцюгових підстановок за формулою:

$$R_{\text{ВП}} = \frac{ЧД - СР}{ЧД} \times 100.$$

Аналогічно провести факторний аналіз інших показників рентабельності продукції.

Таблиця 15

Аналіз рентабельності активів

Показник	20__р.	20__р.	20__р.	Відхилення	
				абсолютне +;-	відносне %
Чистий дохід (виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн					
Чистий прибуток, тис. грн					
Середня вартість активів, тис. грн.					
Чиста рентабельність основної діяльності, %					-
Коефіцієнт оборотності активів ($\frac{ЧД}{А}$), обороти					-
Чиста рентабельність активів, %					-
Відхилення рентабельності активів - всього	-		-		-
в т. ч. за рахунок змін:					
- чистого прибутку	-		-		-
- середньої вартості активів	-		-		-
- чистої рентабельності основної діяльності	-		-		-
- прискорення оборотності активів (k_{oa})	-		-		-

Сформулювати висновки і пропозиції

Питання для контролю та самопідготовки

1. У чому полягають мета та завдання аналізу прибутку і рентабельності?
2. Назвіть джерела інформації для аналізу прибутку і рентабельності та охарактеризуйте їх.
3. Як аналізують та оцінюють рівень і динаміку фінансових результатів діяльності підприємства?
4. Охарактеризуйте основні показники прибутку і порядок їх розрахунку.
5. Які показники доходів формують фінансові результати діяльності підприємства, які основні завдання і методика їх аналізу?
6. Назвіть основні групи витрат, які беруть участь у формуванні фінансових результатів діяльності. Які завдання і методика їх аналізу.
7. Що таке прибуток, одержаний від операційної діяльності підприємства?
8. Викладіть методику розрахунку впливу факторів на зміну суми прибутку від реалізації продукції в цілому по підприємству і за окремими видами продукції.
9. Що таке чистий прибуток?
10. У чому полягає зміст методики аналізу розподілу чистого прибутку підприємства, які основні фактори визначають розмір капіталізованого прибутку і прибутку, призначеного для споживання?
11. Як проводять аналіз інших фінансових результатів?
12. У чому сутність і значення аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку?
13. Розкрийте сутність показників рентабельності продукції, завдання та механізм їх аналізу.
14. Запишіть факторну модель і методику розрахунку впливу факторів на зміну рівня рентабельності продукції.
15. Охарактеризуйте порядок розрахунку та аналізу показників рентабельності капіталу (інвестицій).
16. Запишіть факторну модель і методику розрахунку впливу факторів на зміну рівня рентабельності обороту і капіталу.
17. Назвіть основні джерела резервів збільшення прибутку і методику їх розрахунку.
18. Запишіть алгоритм розрахунку визначення резервів підвищення рівня рентабельності.

Тема 3. Аналіз фінансового стану підприємства

Програма дисципліни

Значення, завдання та інформаційна база аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства та джерел їхнього фінансування. Горизонтальний і вертикальний аналіз майна підприємства і джерел його утворення. Показники структури джерел коштів підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства. Аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості підприємства. Типи оцінки фінансової стійкості підприємства. Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства.

Аналіз ліквідності й платоспроможності підприємства. Методика аналізу ліквідності балансу підприємства. Методика розрахунку показників ліквідності підприємства. Основні ознаки та показники платоспроможності.

Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства. Показники, що характеризують стан оборотних коштів. Показники ефективності використання оборотних коштів. Методика розрахунку.

Семінарське заняття

1. Значення, завдання та інформаційна база аналізу фінансового стану підприємства
2. Аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства та джерел їх фінансування
3. Аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості підприємства
4. Аналіз ліквідності й платоспроможності підприємства
5. Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства.

Практичне заняття

1. На основі даних балансу підприємства (Ф.1) провести вертикальний і горизонтальний аналіз балансу (табл. 16, 17).
2. На основі даних балансу підприємства (Ф.1) проаналізувати динаміку і структуру оборотних активів підприємства (таблиця 18).
3. Розрахувати показники структури джерел фінансових ресурсів (таблиця 19).
4. Використовуючи дані Ф.№ 4 “Звіт про власний капітал” проаналізувати джерела власних та позикових коштів підприємства (таблиця 20, 21).
5. Розрахувати абсолютні показники фінансової стійкості та визначити тип фінансової стійкості підприємства, використовуючи дані Ф.№1 “Баланс” (таблиця 22).
6. За даними балансу підприємства (Ф.1) розрахувати та проаналізувати відносні показники фінансової стійкості підприємства (таблиця 23).
7. Провести оцінку ліквідності балансу (таблиця 24).
8. За даними балансу (Ф.1) розрахувати та проаналізувати основні відносні показники платоспроможності та ліквідності підприємства (таблиця 25).
9. Розрахувати та проаналізувати показники платоспроможності позичальника (таблиця 26).
10. Розрахувати та проаналізувати основні показники, які характеризують ділову активність підприємства (таблиця 27).

Горизонтальний і вертикальний аналіз балансу

АКТИВ	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Горизонтальний аналіз (гр.2-гр.1)	Відносне відхилення (гр.2:гр.1) x100	Вертикальний аналіз		
						На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Відхилення, %, (+, -)
А	Б	1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи	1000							
первісна вартість	1001							
накопичена амортизація	1002							
Незавершені капітальні інвестиції	1005							
Основні засоби	1010							
первісна вартість	1011							
знос	1012							
Інвестиційна нерухомість	1015							
Довгострокові біологічні активи	1020							
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021							
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022							
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030							
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств								
інші фінансові інвестиції	1035							
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040							
Відстрочені податкові активи	1045							
Гудвіл	1050							
Відстрочені аквізиційні витрати	1060							
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065							
Інші необоротні активи	1090							
Усього за розділом I	1095							

II. Оборотні активи								
Запаси	1100							
Виробничі запаси	1101							
Незавершене виробництво	1102							
Готова продукція	1103							
Товари	1104							
Поточні біологічні активи	1110							
Депозити перестрахування	1115							
Векселі одержані	1120							
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125							
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130							
з бюджетом	1135							
у тому числі з податку на прибуток	1136 □							
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140							
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145							
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155							
Поточні фінансові інвестиції	1160							
Гроші та їх еквіваленти	1165							
Готівка	1166							
Рахунки в банках	1167							
Витрати майбутніх періодів	1170							
Інші оборотні активи	1190							
Усього за розділом II	1195							
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200							
Баланс	1300							

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Горизонтальний аналіз (гр.2-гр.1)	Відносне відхилення (гр.2:гр.1) x 100	Вертикальний аналіз		
						На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Відхилення, %, (+,-)
А	Б	1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал								
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400							
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401							
Капітал у дооцінках	1405							
Додатковий капітал	1410							
Емісійний дохід	1411							
Накопичені курсові різниці	1412							
Резервний капітал	1415							
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420							
Неоплачений капітал	1425	()	()					
Вилучений капітал	1430	()	()					
Інші резерви	1435							
Усього за розділом I	1495							
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Відстрочені податкові зобов'язання	1500							
Довгострокові кредити банків	1510							
Інші довгострокові зобов'язання	1515							
Довгострокові забезпечення	1520							
Цільове фінансування	1525							
Благодійна допомога	1526							
Страхові резерви	1530							
Інші страхові резерви	1534							
Інвестиційні контракти	1535							
Призовий фонд	1540							
Резерв на виплату джек-поту	1545							
Усього за розділом II	1595							
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Короткострокові кредити	1600							

банків								
Векселі видані	1605							
Поточна кредиторська заборгованість за:								
довгостроковими зобов'язаннями	1610							
товари, роботи, послуги	1615							
розрахунками з бюджетом	1620							
у тому числі з податку на прибуток	1621							
розрахунками зі страхування	□ 1625							
розрахунками з оплати праці	1630							
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635							
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640							
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645							
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650							
Поточні забезпечення	1660							
Доходи майбутніх періодів	1665							
Інші поточні зобов'язання	1690							
Усього за розділом III	1695							
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700							
Баланс	1900							

Сформулювати висновки і пропозиції

Горизонтальний і вертикальний аналіз активів підприємства

Засоби підприємства	20__р.		20__р.		20__р.		Відхилення 20__р. від 20__р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	±	%	Пито-мої ваги, п
Необоротні активи									
Оборотні активи									
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття									
Всього									
Співвідношення оборотних і необоротних активів									

Сформулювати висновки і пропозиції

Динаміка і структура оборотних активів підприємства

Показники	20__ р.		20__ р.		20__ р.		Відхилення	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Запаси								
Виробничі запаси								
Незавершене виробництво								
Готова продукція								
Товари								
Поточні біологічні активи								
Депозити перестрахування								
Векселі одержані								
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги								
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами								
з бюджетом								
у тому числі з податку на прибуток								
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів								
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків								
Інша поточна дебіторська заборгованість								
Поточні фінансові інвестиції								
Гроші та їх еквіваленти								
Готівка								
Рахунки в банках								
Витрати майбутніх періодів								
Інші оборотні активи								
Оборотні активи, всього								

Сформулювати висновки і пропозиції

**Оцінювання структури джерел фінансових ресурсів
(пасиву балансу)**

№ з/п	Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності			
2.	Коефіцієнт заборгованості (коефіцієнт концентрації позикового (залученого) капіталу)			
3.	Коефіцієнт фінансової залежності			
3.	Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля)			

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт фінансової незалежності $K_{фн}$, (коефіцієнт автономності, коефіцієнт власності, коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнт платоспроможності), розраховується як відношення власного капіталу (ВК) до загального капіталу (валюти балансу, ВБ):

$$K_{фн} = \frac{ВК}{ЗК}$$

Коефіцієнт заборгованості $K_з$ (коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу, фінансової напруженості) характеризує частку позикових коштів у загальній сумі джерел фінансування. Коефіцієнт є доповненням до коефіцієнта автономії – їх сума дорівнює одиниці. Він розраховується як відношення суми довгострокових і поточних зобов'язань до загального капіталу (валюти балансу):

$$K_з = \frac{ДЗ + ПЗ}{ЗК}$$

Коефіцієнт фінансової залежності $K_{фз}$, який є оберненим до коефіцієнта фінансової незалежності і характеризує частку боргу у загальному

капіталі і розраховується як відношення загального капіталу (валюти балансу) до власного капіталу (ВК):

$$K\phi z = \frac{ЗК}{ВК} \times 100$$

Коефіцієнт фінансового ризику $K\phi p$ (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу, плече фінансового важеля) розраховується відношенням позикового капіталу до власного:

$$K\phi p = \frac{ПК}{ВК}$$

Таблиця 20

Динаміка і структура власного капіталу

№ з/п	Показники	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1.	Залишок на початок року: 1.1. Тис.грн 1.2. За питомою вагою, %								
2.	Чистий прибуток (збиток) за звітний рік, тис.грн								
3.	Розподіл прибутку								
4.	Внески учасників								
5.	Вилучення капіталу								
6.	Залишок на кінець року: 6.1. Тис.грн. 6.2. За питомою вагою,%								
7.	Відхилення: 7.1. Абсолютне, тис.грн (ряд.6.1- ряд.1.1) 7.2. Відносне, % (ряд.7.1 : ряд.1.1) x 100%) 7.3. За питомою вагою, % (ряд.6.2 – ряд.1.2)								

Склад і структура позикових коштів

№ з/п	Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення (+,-)	
		тис.грн	питома вага, %	тис.грн	питома вага, %	тис.грн	за питомою вагою, %
1.	Довгострокові зобов'язання						
2.	Короткострокові кредити банків						
3.	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями						
4.	Кредиторська заборгованість						
5.	Інші поточні зобов'язання						
6.	Усього залучених коштів						

Абсолютні показники фінансової стійкості

Показники	Значення показника		Абсолютне відхилення (+,-)
	На початок звітного року	На кінець звітного року	
1	2	3	4
1. Власний капітал (ВК)			
2. Необоротні активи (НА)			
3. Довгострокові зобов'язання (ДЗ)			
4. Поточні зобов'язання (ПЗ)			
5. Запаси (З)			
6. Короткострокові кредити банків (КК)			
7. Власні джерела формування запасів (1 – 2) (Дв)			
8. Власні і довгострокові позикові джерела формування запасів (7+3) (Двп)			
9. Загальна величина основних джерел формування запасів (8+6) (Дз)			
10. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (7-5) (Δ Дв)			
11. Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів (8-5) (ΔДвп)			
12. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (9-5) (ΔДз)			
13. Тип фінансової стійкості			x
14. Власний оборотний капітал (ВОК) (1 + 3 – 2)			

Динаміка відносних показників фінансової стійкості

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Абсолютне відхилення (+, -)
1. Коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт автономії, коефіцієнт власності, коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнт платоспроможності) $K_a = BK / A$; або $K_a = BK / ЗК$			
2. Коефіцієнт заборгованості (коефіцієнт концентрації залученого (позикового) капіталу, фінансової напруженості) $K_z = (ДЗ + ПЗ) / ЗК$			
3. Коефіцієнт фінансової залежності, $K_{фз} = A / BK$; або $K_{фз} = ЗК / BK$			
4. Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (коефіцієнт фінансової стійкості) $K_{фс} = (BK + ДЗ) / A$; або $K_{фс} = (BK + ДЗ) / ЗК$			
5. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу (коефіцієнт фінансування, коефіцієнт фінансового ризику, плече фінансового важеля) $K_{пв} = \frac{ДЗ + ПЗ + ЗНВ + ДМП}{BK}$,			
6. Коефіцієнт фінансового левериджу $K_{фл} = ДЗ / BK$;			
7. Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел $K_{зкд} = ДЗ / (BK + ДЗ)$			
8. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел $K_{нкд} = BK / (BK + ДЗ)$			
9. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами $K_{звк} = (BK - НА) / ОА$;			
10. Коефіцієнт маневреності власних коштів (коефіцієнт маневреності, коефіцієнт фінансової маневреності, коефіцієнт маневреності власного капіталу) $K_m = (BK - НА) / BK$.			
11. Темп приросту активів $\alpha_a = (A_k / A_p) - 1$.			

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз ліквідності балансу, тис.грн

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний лишок або нестача	
						На початок року	На кінець року
1.Найбільш ліквідні активи (А1)			1.Негайні пасиви (П1)				
2.Швидкоореалізовані активи (А2)			2.Короткострокові пасиви (П2)				
3.Повільно реалізовані активи (А3)			3.Довгострокові пасиви (П3)				
4.Важко реалізовані активи (А4)			4.Постійні пасиви (П4)				
Баланс			Баланс				

Сформулювати висновки і пропозиції

Найбільш ліквідні активи (А1) – це гроші, а також короткострокові фінансові вкладення та цінні папери, які можна прирівняти до грошей.

Активи, що швидко реалізуються (А2) – дебіторська заборгованість, для перетворення цих активів на гроші потрібен певний час.

Активи, що реалізуються повільно (А3) – запаси, інші оборотні активи.

Активи, що важко реалізуються (А4) –необоротні активи та витрати майбутніх періодів.

Негайні пасиви (П1) – кредиторська заборгованість за товари, поточні зобов'язання за розрахунками, інші поточні зобов'язання.

Короткострокові пасиви (П2) – короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, векселі видані.

Довгострокові пасиви (П3) – зобов'язання довгострокові.

Постійні пасиви (П4) –власний капітал, забезпечення наступних витрат і платежів, доходи майбутніх періодів.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо:

- найбільш ліквідні активи перевищують негайні пасиви або дорівнюють їм;
- активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них;
- активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них;
- активи, що важко реалізуються, менші за постійні пасиви.

$$A1 \geq П1; \quad A2 \geq П2; \quad A3 \geq П3; \quad A4 < П4$$

Таблиця 25

Відносні показники ліквідності та платоспроможності

Показник	Значення показника		Абсолютне відхилення (+,-)
	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	
1	2	3	4
1. Найбільш ліквідні активи (A1), тис.грн			
2. Активи, що швидко реалізуються (A2), тис.грн			
3. Активи, що реалізуються повільно (A3), тис.грн			
4. Термінові (негайні) пасиви (П1), тис.грн			
5. Короткострокові пасиви (П2), тис.грн			
6. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (1: (4 + 5))			
7. Коефіцієнт швидкої ліквідності ((1+2) : (4+5))			
8. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності ((1+2+3):(4+5))			
9. Коефіцієнт платоспроможності (ВК:валюта балансу)			

Сформулювати висновки і пропозиції

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс.лікв.) – це відношення найбільш ліквідної частини оборотних коштів: грошових коштів на рахунках підприємства в банках у національній та іноземній валютах (ГК) до поточних зобов'язань (ПЗ)

$$Кабс.лікв. = \frac{ГК}{ПЗ}$$

Цей коефіцієнт показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена за необхідності негайно. Його значення вважається теоретично достатнім, якщо воно перевищує 0,1-0,2. Тобто, якщо підприємство на даний момент може на 10-20% погасити всі свої борги, то його платоспроможність вважається нормальною.

Коефіцієнт термінової ліквідності ($K_{тл}$) розраховується як відношення грошових коштів, їх еквівалентів ($ГК$) та поточних фінансових інвестицій ($ПФІ$) до поточних зобов'язань ($ПЗ$):

$$K_{тл} = \frac{ГК + ПФІ}{ПЗ}$$

Його нормативне значення 0,2-0,35.

Коефіцієнт швидкої (проміжної, суворой) ліквідності ($K_{шл}$) обчислюється як відношення грошових коштів ($ГК$) та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій ($ПФІ$), дебіторської заборгованості, платежі за якою очікуються протягом 12 місяців після звітної дати ($ДтЗ$), до величини поточних зобов'язань ($ПЗ$):

$$K_{шл} = \frac{ГК + ПФІ + ДтЗ}{ПЗ}$$

Цей коефіцієнт характеризує здатність підприємства погасити свої короткотермінові зобов'язання за умови отримання від реальних дебіторів усієї суми заборгованості. Бажано, щоб цей показник дорівнював одиниці. Достатньо 0,7-0,8.

Найбільш узагальнюючим показником ліквідності є **коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл}$)** (коефіцієнт покриття, загальний коефіцієнт ліквідності) – це відношення оборотних активів до короткострокових зобов'язань:

$$K_{пл} = \frac{\text{Оборотні активи} + \text{Витрати майбутніх періодів}}{\text{Поточні зобов'язання} + \text{Доходи майбутніх періодів}}$$

Він дозволяє встановити, у скільки разів поточні активи покривають поточні зобов'язання. Нормативне значення -2. Це означає, що на кожну гривню короткострокових зобов'язань повинно припадати не менше, ніж дві гривні ліквідних коштів. Лише за цієї умови підприємство зможе при повному погашенні заборгованості продовжити свою діяльність.

Показники платоспроможності

Показники	Значення показника		Абсолютне відхилення (+,-)
	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності $A_1 : (П_1+П_2)$			
2.Коефіцієнт швидкої (проміжної, суворої, критичної, миттєвої, оперативної) ліквідності (або коефіцієнт кислотного тесту) $(A_1+A_2) : (П_1+П_2)$			
3. Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (коефіцієнт покриття) $(A_1+A_2+A_3) : (П_1+П_2)$			
4.Коефіцієнт платоспроможності (автономії, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт власності, коефіцієнт концентрації власного капіталу (ВК:ВБ))			

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз платоспроможності передбачає вивчення та оцінку причин фінансових утруднень підприємства. Вивчається, як часто виникають неплатежі, тривалість прострочених боргів. Ймовірні причини неплатоспроможності.

З метою розроблення прогнозу платоспроможності підприємства розраховують **коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності (Квідн.(втр.))**:

$$К_{відн.(втр.)} = \frac{K_{п.к.} + \frac{6(3)}{T} \times (K_{п.к.} - K_{п.н.})}{K_{пнз}},$$

де $K_{п.н.}$, $K_{п.к.}$ – коефіцієнт покриття відповідно на початок і кінець періоду; $6(3)$ – період відновлення (втрати) платоспроможності (місяці), за період відновлення платоспроможності прийнято 6 місяців, період втрати – 3 місяці; T – тривалість звітного періоду, місяці; $K_{пнз}$ – нормативне значення коефіцієнта покриття.

Для аналізу кредитоспроможності підприємства визначають і аналізують два показники: норми прибутку і ліквідності.

Норма прибутку на вкладений капітал визначається відношенням суми прибутку до загальної суми пасиву балансу і обчислюється за формулою:

$$P = \Pi : K,$$

де, P – норма прибутку, Π – сума прибутку за звітний рік, K – загальна сума капіталу (пасив балансу).

Для визначення ліквідності складається баланс ліквідності підприємства, який є підставою для надання кредитів. У залежності від величини коефіцієнта ліквідності банк поділяє підприємства на три групи:

- кредитоспроможні – якщо $K_l > 1,5$;
- обмеженої кредитоспроможності – якщо $1 < K_l < 5$;
- некредитоспроможні, якщо $K_l < 1$.

Ліквідність підприємства характеризується коефіцієнтами фінансової стійкості та коефіцієнтом фінансової незалежності.

Таблиця 27

Основні показники, що характеризують ділову активність

Показник	Методика розрахунку		Рівень показника		Відхилення (+,-); (гр.4-гр.3)
	Минулий рік	Звітний рік	Минулий рік	Звітний рік	
1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу					
2. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів					
3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів					
4. Коефіцієнт оборотності готової продукції					
5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості					
6. Середній термін обороту дебіторської заборгованості					
7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості					
8. Середній термін обороту кредиторської заборгованості					
9. Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів					
10. Коефіцієнт оборотності власного капіталу					
11. Продуктивність праці					
12. Питома вага продукції, що поставляється на експорт					

Сформулювати висновки і пропозиції

Аналіз показників ділової активності дає можливість визначити, наскільки ефективно підприємство використовує вкладені в нього кошти і відповісти на питання, за рахунок яких саме складових активів підприємство може підвищити свою результативність. Такими показниками є:

1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу ($K_{оз}$) (оборотності активів) — відношення виручки від реалізації (BP) до середньої вартості загального капіталу за певний період ($ЗК$):

$$K_{оз} = \frac{BP}{ЗК}$$

Характеризує швидкість обороту (кількість оборотів за період) загального капіталу підприємства. Його зростання означає прискорення кругообігу засобів підприємства або зростання цін (у випадках пониження рентабельності фірми та рентабельності необоротних активів).

2. Коефіцієнт оборотності мобільних засобів ($K_{ом}$) — відношення виручки від реалізації до середньої за період величини мобільних засобів (запаси, грошові кошти, розрахунки, інші оборотні активи) по балансу ($МК$):

$$K_{ом} = \frac{BP}{МК}$$

Показує швидкість обороту всіх мобільних (як матеріальних, так і нематеріальних) засобів підприємства. Зростання цього показника характеризується позитивно, якщо воно збігається із зростанням коефіцієнта оборотності матеріальних оборотних засобів, і негативно, якщо $K_{омз}$ зменшується..

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів ($K_{омз}$) - відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості запасів по балансу ($МЗ$):

$$K_{омз} = \frac{BP}{МЗ}$$

Характеризує число оборотів запасів і витрат господарюючого суб'єкта за аналізований період. Зниження цього коефіцієнта свідчить про відносне збільшення виробничих запасів, незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію (у випадку зменшення оборотності готової продукції).

4. Коефіцієнт оборотності готової продукції ($K_{огп}$) — відношення виручки від реалізації продукції до середньої за період величини готової продукції ($ГП$):

$$K_{огп} = \frac{BP}{ГП}$$

Визначає швидкість обороту готової продукції. Його зростання виявляє підвищення попиту на продукцію підприємства, а зниження — збільшення залишків готової продукції у зв'язку із зниженням попиту.

5. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$) — відношення виручки від реалізації до середньої величини дебіторської заборгованості ($ДЗ$) за період:

$$K_{одз} = \frac{BP}{ДЗ}$$

Характеризує розширення або зниження комерційного кредиту, що надає підприємство ($ДЗ$). Зростання коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості означає збільшення швидкості сплати заборгованості підприємству, зменшення продажу в кредит, а його зниження — збільшення обсягу кредиту, що надає підприємство, тобто зростання купівлі продукції в кредит покупцями. Коефіцієнт показує, у скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість.

6. Строк погашення дебіторської заборгованості або середній термін обороту дебіторської заборгованості (тривалість періоду обороту в днях) ($T_{обд}$) — відношення календарного фонду часу за певний період (наприклад, за рік 365 днів) до коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$):

$$T_{обд} = \frac{365}{K_{одз}}$$

Характеризує середній термін її погашення. Позитивно оцінюється зниження цього коефіцієнта.

7. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{окз}$) — відношення виручки від реалізації до середньої за період кредиторської заборгованості ($КЗ$):

$$K_{окз} = \frac{BP}{KЗ}$$

Характеризує розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству ($KЗ$). Зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості виявляє підвищення швидкості сплати заборгованості підприємства, а зниження — зростання купівлі продукції в кредит.

8. Строк погашення кредиторської заборгованості або середній термін обороту кредиторської заборгованості ($Тобк$) — відношення календарного фонду часу за певний період до коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості за цей самий період ($K_{окз}$):

$$Тобк = \frac{365}{K_{окз}}$$

Середній термін обороту кредиторської заборгованості відповідає середньому терміну повернення боргів підприємства.

9. Коефіцієнт оборотності основних засобів або фондів ($ФПВ$) — відношення виручки від реалізації до середньої за період величини необоротних активів ($НОА$):

$$ФПВ = \frac{BP}{НОА}$$

Характеризує ефективність використання необоротних активів. Позитивно оцінюється зростання цього показника, тобто збільшення величини продажу, що припадає на одиницю вартості засобів.

10. Коефіцієнт оборотності власного капіталу ($K_{овк}$) — відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості власного капіталу ($БК$):

$$K_{овк} = \frac{BP}{БК}$$

Характеризує швидкість обороту власного капіталу, тобто його активність. Різке зростання цього показника означає підвищення рівня продажу, суттєве його зниження виявляє тенденцію до бездіяльності частини власних коштів.

11. Продуктивність праці (ПП) — визначається як відношення виручки від реалізації продукції до середньоспискової чисельності робітників (СЧ):

$$ПП = \frac{BP}{СЧ}$$

12. Питома вага продукції, що поставляється на експорт (ПВП), — визначається як відношення величини виручки від реалізації продукції на експорт (BPE) до загальної виручки від реалізації продукції:

$$ПВП = \frac{BPE}{BP}$$

Питання для контролю та самопідготовки

1. Економічний зміст поняття «Фінансовий стан підприємства»?
2. Сутність аналізу динаміки, складу і структури активів підприємства та джерел їх фінансування?
3. Назвіть зміст, завдання та основні напрями аналізу оборотних активів.
4. Показники майнового стану, методика їх розрахунку та аналізу.
5. Аналіз обертання оборотних коштів. Вплив зміни обертання на фінансову стійкість підприємства.
6. У чому полягають особливості власного капіталу підприємства?
7. Надайте сутнісну характеристику позичкового капіталу.
8. Наведіть показники, що оцінюють співвідношення активів з джерелами їхнього фінансування.
9. Сутність грошового потоку та необхідність його аналізу.
10. У чому полягає сутність ліквідності та платоспроможності підприємства?
11. Порядок обчислення та оцінки показників ліквідності та платоспроможності підприємства.
12. Поясніть особливості аналізу ліквідності балансу. За яких умов баланс підприємства вважають абсолютно ліквідним?
13. Які фактори впливають на підвищення ліквідності?

14. Поняття «платоспроможність» і «ліквідність» дуже близькі. Яке з них більш містке?
15. Розкрийте зміст поняття «фінансова стійкість».
16. Які вам відомі типи фінансової стійкості?
17. У чому суть терміну «леверидж»?
18. Назвіть абсолютні і відносні показники фінансової стійкості підприємства. Методика їх визначення.
19. Показники майнового стану, методика їх розрахунку та аналізу.
20. Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства. Методика їх визначення.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ТА ЕСЕ

Економічний аналіз як галузь економічної науки

Природа управлінських рішень, процес їх прийняття

Система економічних показників, які використовуються в економічному аналізі

Особливості організації та методика стратегічного, оперативного, ретроспективного аналізу

Суть і мета аналізу за об'єктами управління

Суть і значення функціонально-вартісного аналізу

Системний аналіз. Визначення і завдання

Абстрактно-логічні прийоми економічного аналізу

Евристичні прийоми дослідження

Використання графічного способу в аналізі господарської діяльності

Балансовий спосіб

Використання в економічному аналізі способів пропорційного ділення і часткової участі

Факторний аналіз в системі економічного аналізу

Моделювання факторних систем

Господарські резерви, їх сутність та види

Принципи пошуку резервів підвищення ефективності виробництва

Взаємозв'язок економічного аналізу з іншими дисциплінами

Інформаційне забезпечення аналізу та перевірка його достовірності

Нормативна інформація та її обґрунтування

Особливості аналітичної інформації

Фінансова звітність як основна складова інформаційного забезпечення економічного аналізу

Технологічне та інформаційне забезпечення обробки аналітичної інформації на ПК

Користувачі аналітичної інформації та суб'єкти економічного аналізу

Особливості сільськогосподарського виробництва та аналізу господарської діяльності на підприємствах агропромислового комплексу.

Оцінка місцезнаходження, природних і кліматичних умов, комунікацій і розміру підприємства.

Економічні умови підприємства.

Забезпеченість підприємства фінансовими, земельними, трудовими, основними і матеріальними ресурсами.

Виробничий напрямок і рівень спеціалізації підприємства. Структура товарної продукції.

Рівень інтенсифікації виробництва. Показники, що характеризують рівень інтенсифікації. Показники, що характеризують результати інтенсифікації. Показники, що характеризують ефективність інтенсифікації.

Оцінка рівня використання в підприємстві виробничих ресурсів та виявлення основних напрямів його підвищення.

Показники, що характеризують економічну ефективність використання земельних угідь.

Методика аналізу рівня інтенсивності сільськогосподарських угідь.

Аналіз якісного складу персоналу підприємства.

Аналіз соціальної захищеності членів трудового колективу.

Аналіз показників цілоденних, внутрішньозмінних втрат робочого часу.

Аналіз складу і структури витрат на утримання і експлуатацію машинно-тракторного парку і вантажного автотранспорту.

Аналіз показників, що характеризують використання живої тягової сили підприємства.

Програма та методика аналізу матеріальних ресурсів.

Сутність ділової активності підприємства. Основні критерії ділової активності

Якісні параметри оцінки внутрішньої ділової активності підприємства

Критерії і показники системи вимірювання ефективності діяльності підприємства

Шляхи прискорення оборотності оборотних коштів

Показники стійкого економічного зростання підприємства

Економічна сутність прибутку, його значення

Формування доходів, витрат і прибутків підприємства

Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку

Аналіз інших фінансових доходів і витрат

Особливості факторного аналізу прибутку від реалізації продукції

Аналіз фінансових результатів від інвестиційної та фінансової діяльності

Аналіз резервів збільшення прибутку.

Аналіз показників рентабельності.

Особливості факторного аналізу рентабельності активів підприємства

Власний та позиковий капітал

Показник структури джерел коштів підприємства та порядок їх визначення

Власні оборотні кошти та методика їх визначення

Порядок аналізу складових позикового капіталу

Виробничо-фінансовий леверидж

Грошовий потік, цілі та завдання управління ним

Формування грошових потоків підприємства та управління ними

Методи розрахунку чистого грошового потоку

Якість грошового потоку

Ефективність використання грошових коштів

Ліквідність підприємства та його платоспроможність

Етапи аналізу ліквідності підприємства

Показники ліквідності та методика їх визначення

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Аналіз – це метод дослідження, який полягає у теоретичному або практичному роздрібненні цілого на складові частини.

Аудиторський (бухгалтерський) аналіз – це експертна діагностика фінансового стану підприємства. Його проводять аудитори або аудиторські фірми для оцінки фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності, прогнозування фінансового стану, уникнення банкрутства.

Агрегатні індекси – характеризують співвідношення суми величини фактичних показників до суми величини базових показників. Ці індекси дозволяють вираховувати вплив факторів на сукупність.

Асортимент – це сукупність різновидів продукції кожного найменування, що відрізняються відповідними техніко-економічними показниками.

Активна частина основних виробничих засобів – це та частина основних виробничих фондів, яка бере безпосередню участь у виробничому процесі та характеризує виробничі можності підприємства й завдяки цьому забезпечує належний обсяг та якість продукції (робіт, послуг). До активної частини основних фондів належать машини й устаткування (силові і робочі машини та устаткування, вимірювальні й регулюючі прилади і пристрої, лабораторне устаткування), обчислювальну техніку, яка використовується в автоматизованих системах управління технологічними процесами, інші машини й устаткування, а також транспортні засоби.

Аналітичні групування – дозволяють розкрити зміст середніх величин та виявити причинно-наслідкові зв'язки між узагальненими значеннями економічних показників у межах якісно однорідних груп.

Балансовий (сальдовий) прийом – полягає в установленні рівноваги між кількома однорідними та взаємопов'язаними показниками для виявлення значення одного з них за відомими значеннями інших.

Брак продукції – це продукція випущена з відхиленнями від норм за якістю виготовлення виробів.

Валовий прибуток (збиток) – визначається як різниця чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Відносний рівень витрат визначають шляхом віднесення витрат будь-якого функціонуючого підрозділу до відповідних показників конкурентів.

Вимоги до інформації – повнота, достовірність, суттєвість, порівнянність, неперервність, адаптивність, оперативність, перспективність.

Виробнича програма – це система адресних завдань з виробництва й доставки продукції споживачам у розгорнутій номенклатурі, асортименті, відповідної якості та в установлені терміни згідно з договорами поставки.

Витрати підприємства – це сукупність витрат живої та уречевленої праці для здійснення поточної господарської діяльності підприємства, а за натурально-речовим складом – спожита частина матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

Витрати на одну гривню продукції – це універсальний показник, який дає можливість оцінити не лише виконання плану за собівартістю продукції, а й дати оцінку її динаміки в будь-якій галузі виробництва, провести порівняльний аналіз собівартості продукції на підприємствах, які випускають однорідну продукцію. Він розраховується як відношення загальної суми витрат на виробництво і реалізацію продукції до вартості випущеної продукції. На зміну витрат на одну гривню продукції впливають відхилення в структурі та асортименті, рівень витрат на виробництво окремих виробів, ціни та тарифи на матеріальні ресурси та оптові ціни на продукцію. Розрахунок впливу цих факторів проводять методом ланцюгових підстановок.

Витрати звичайної діяльності – це витрати підприємства, пов'язані з будь-якою його основною діяльністю, а також з операціями, що її забезпечують або виникають унаслідок її проведення.

Виробничі основні засоби – функціонують у сфері матеріального виробництва підприємства.

Виправний брак – це усунення дефектів виробів, після якого ці вироби є придатними до експлуатації або споживання.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий річний обсяг випуску продукції (надання послуг) за здалегідь визначеними номенклатурою, асортиментом, якістю за умови найбільш повного використання устаткування і виробничих площ, застосування прогресивної технології та організації виробництва.

Вертикальний порівняльний аналіз – застосовується для вивчення структури економічних явищ та процесів шляхом розрахунку питомої ваги складових у загальному цілому, співвідношення складових цілого між собою, а також впливу чинників на рівень результативних показників шляхом порівняння їх розмірів до і після зміни відповідного чинника.

Внутрішній аналіз – проводиться безпосередньо на підприємствах відповідними службами для управління виробничою, комерційною та фінансовою діяльністю.

Внутрішньогосподарський аналіз – вивчає діяльність тільки досліджуваного підприємства та його структурних підрозділів.

Внутрішній брак – допущений на підприємстві під час виготовлення виробів.

Горизонтальний порівняльний аналіз – використовується для визначення абсолютних і відносних відхилень фактичного рівня досліджуваних показників від базового та оцінки відхилень.

Дедукція – спосіб дослідження від загального до окремих фактів, від результатів до причин.

Деталізація показників за часом – дає можливість виявити динаміку господарських явищ, їх ритмічність, а також періоди, на які припадають кращі та гірші результати діяльності підприємства.

Деталізація показників за місцем – дає можливість виявити передові і відсталі ланки виробництва, вивчити причини відставання.

Деталізація показників за складовими частинами – дозволяє вивчити вплив окремих елементів (чинників) на загальний результат, структурні зрушення в складі цих елементів.

Деталізація показників за центрами відповідальності – дає змогу оцінити роботу окремих виконавців (служб, відділів), визначити їх права на заохочення.

Державні замовлення – виражають потреби держави в поставках продукції для задоволення суспільних потреб на прискорення науково-технічного прогресу.

Діагностичний (експрес-аналіз) – це спосіб установлення характеру порушень нормального перебігу економічних процесів на основі типових ознак, які властиві лише для даного порушення. Знання цих ознак дозволяє швидко і досить точно встановити характер порушень, не проводячи будь-яких замірів, розрахунків, тобто без дій, які потребують, як правило, додаткового часу та коштів.

Дисперсійний аналіз – це статистичний метод аналізу результатів спостережень, які залежать від різних одночасно діючих факторів, вибору найважливіших з них та оцінки їх впливу. Завдання дисперсійного аналізу – дати оцінку співвідношення між факторами для того, щоб визначити суттєвість або несуттєвість різних умов спостереження.

Дохід – грошові кошти або інші активи, отримані в результаті будь-якої діяльності.

Доходи підприємства – це збільшення економічних вигод у вигляді отримання активів або зменшення зобов'язань, які приводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок внесків власників). Доходи підприємства формуються відповідно до видів його діяльності.

Доходи від участі в капіталі – це доходи, отримані від інвестування в асоційовані, дочірні підприємства та спільну діяльність, облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

Економічний аналіз як наука – це система спеціальних знань, що шляхом розчленування цілого на складові і виділення окремих сторін, властивостей, зв'язків, спрямована на дослідження економічних явищ та процесів у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, яка формується під впливом об'єктивних економічних законів із науковим обґрунтуванням завдань та

договірних зобов'язань, оцінкою їх виконання, визначенням величини дії позитивних і негативних чинників, невикористаних резервів і розробленням пропозицій щодо вироблення оптимальних управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва.

Економічний аналіз – важливий елемент у системі управління виробництвом, дієвий засіб виявлення внутрішніх невикористаних резервів, основа для вироблення оптимальних управлінських рішень щодо успішної діяльності в умовах ринку.

Економіко-математичний аналіз – дозволяє встановити оптимальний варіант управлінського рішення щодо використання виробничих ресурсів.

Економіко-екологічний аналіз – досліджує взаємодію економічних та екологічних процесів, зв'язки природи і людини, а також витрати, пов'язані зі збереженням та поліпшенням навколишнього середовища.

Економічний показник – є характеристикою конкретного об'єкта чи процесу, його економічної суті в числовому виразі.

Економічні показники – класифікуються за економічним змістом явищ і процесів, характером їх відображення, способом виміру, ступенем охоплення, місцем у причинно-наслідкових зв'язках, способом формування.

Елементи витрат – це однорідні за складом витрати підприємства, які характеризують використані ресурси незалежно від форми і місця їх використання на той чи інший об'єкт віднесення витрат.

Зміст економічного аналізу - це визначення конкретного завдання дослідження економічних явищ та процесів; комплексна їх оцінка у взаємозв'язку, взаємозалежності та взаємообумовленості; аналіз причин та наслідків цих зв'язків; обчислення величини та впливу факторів на відхилення за загальним результативним показником; визначення основних напрямків розвитку; оцінка дієвості механізму реалізації управлінських рішень.

Зовнішній аналіз – проводиться вищестоящими органами підприємства, фінансовими органами, банками, акціонерами, інвесторами.

Зведені індекси – показують співвідношення зведеного фактичного показника до планової чи базової величини.

Зовнішній брак – виявлений покупцями або споживачами під час користування виробами або споживання продукції.

Загальна рентабельність – характеризує ефективність виробничо-господарської (комерційної) діяльності підприємства.

Індукція – спосіб переходу від знання окремих фактів до знання загального, від вивчення причин до результатів.

Інформаційне забезпечення аналітичних досліджень – це сукупність інформаційних ресурсів і методів їх організації, необхідних і придатних для здійснення аналітичних і управлінських процедур, які забезпечують господарсько-фінансову діяльність підприємства.

Інформація – це впорядковані повідомлення про господарські процеси і явища, що відбуваються, сукупність певних даних і знань про них.

Індексний прийом – базується на відносних показниках. Розрізняють індивідуальні, зведені та агрегатні індекси.

Індивідуальні індекси – характеризують співвідношення величини фактичних та планових індивідуальних показників.

Інші операційні доходи – це доходи від операційної діяльності, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), які пов'язані з операційною діяльністю підприємства, а саме: дохід від операційної оренди активів, дохід від операційних курсових різниць, повернення попередньо списаних активів, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій) та ін.

Інші фінансові доходи – це доходи від отримання дивідендів, відсотків та інших доходів підприємства, які отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, облік яких ведеться за методом участі в капіталі).

Інші доходи – доходи підприємства, які виникають у процесі реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, а також доходи від неопераційних курсових різниць та інші доходи звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Комплексний аналіз – охоплює всю діяльність підприємства для об'єктивної оцінки досягнутих економічних результатів, організаційно-технічного розвитку і рівня використання виробничих ресурсів.

Кореляційний аналіз – дозволяє виявити зв'язок між окремими явищами або показниками та виміряти його міцність. Цей зв'язок може бути повним, тобто функціональним, при якому коефіцієнт кореляції дорівнює одиниці, в інших випадках зв'язок може бути відсутнім, тобто дорівнювати нулеві.

Кореляційно-регресійний аналіз – цей метод використовується для визначення тісного зв'язку між показниками, які не зв'язані між собою функціонально.

Конкурентоспроможність визначається як характеристика продукції, що виражає її відмінність від продукції конкурента як за ступенем відповідності конкретній суспільній потребі, так і за витратами на її задоволення.

Коефіцієнт ритмічності – визначається як відношення фактичного (але не вище завдання) випуску продукції (або його питомої ваги) до випуску продукції відповідно до завдання (питомої ваги).

Критерій якості – відповідність якості вимогам покупців, платоспроможному попиту, стандартам, технічним показникам кращих товарів-аналогів, ступінь точності дотримання виробничих процесів.

Коефіцієнт сортності – це відношення вартості всієї випущеної продукції до її вартості за умови, що вся продукція випускається за ціною найвищого сорту.

Коефіцієнт прийому – розраховується як відношення кількості прийнятого персоналу на роботу до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт вибуття – розраховується як відношення кількості звільнених робітників до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт плинності кадрів – розраховується як відношення кількості звільнених за власним бажанням та порушенням трудової дисципліни до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт стабільності персоналу – розраховується як відношення чисельності робітників, що працювали цілий рік до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт загального обороту – розраховується як відношення заново прийнятого на роботу персоналу і того, що вибув до середньоспискової чисельності персоналу.

Коефіцієнт оновлення – відображає інтенсивність оновлення основних засобів і обчислюється як відношення вартості основних засобів, що надійшли за відповідний період до вартості основних засобів на кінець року.

Коефіцієнт уведення – обчислюється як відношення введених у дію основних засобів до вартості основних засобів на кінець року.

Коефіцієнт вибуття – характеризує ступінь інтенсивності вибуття основних засобів з виробництва й обчислюється як відношення вартості вибутих за звітний період основних засобів до вартості основних засобів на початок року.

Коефіцієнт зношеності – визначається як відношення суми зношеності за відповідний період до початкової вартості цих основних засобів.

Коефіцієнт придатності – обчислюється як відношення залишкової вартості основних засобів до їх початкової вартості.

Коефіцієнт асортиментності визначають відношенням суми, зарахованої на виконання завдання з асортименту (фактичне надходження в межах потреби підприємства), до потреби по завданню.

Коефіцієнт використання матеріалів – характеризує, наскільки ефективно використовуються матеріали в процесі виробництва і визначається шляхом ділення суми фактичних матеріальних витрат на розмір матеріальних витрат, обчислений виходячи з планових калькуляцій і фактичного випуску та асортименту продукції.

Калькуляційні статті – характеризують склад використаних ресурсів залежно від напрямів і місця їх використання на об'єкт витрат, тобто групування затрат за статтями калькуляції вказує, на що конкретно та в яких розмірах використані ресурси.

Мета економічного аналізу – надання сприяння виконанню завдань підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських суб'єктів, створення сприятливих умов для подальшого розвитку і поліпшення економічної роботи за допомогою підготовки проектів оптимальних управлінських рішень.

Міжгосподарський аналіз – дає можливість порівняти результати діяльності кількох підприємств, що дозволяє виявити недоліки в їх діяльності, резерви, передовий досвід і на основі цього дати більш об'єктивну оцінку ефективності діяльності підприємств.

Маркетинговий аналіз – проводиться службами маркетингу підприємства для дослідження ринків збуту продукції, її конкурентоспроможності, попиту та пропозиції, комерційного ризику, цінової політики.

Маржинальний аналіз – це метод, за допомогою якого дають оцінку й обґрунтовують ефективність управлінських рішень у бізнесі.

Метод економічного аналізу – загальний підхід до вивчення господарської діяльності підприємства, який реалізується в його методиці. Це спосіб системного, органічно взаємозв'язаного вивчення, вимірювання й узагальнення впливу окремих чинників на виконання господарських завдань і динаміку розвитку підприємства, виявлення резервів підвищення ефективності та якості роботи, здійснюваних шляхом обробки спеціальними прийомами показників, що характеризують діяльність підприємства.

Методологія економічного аналізу – це більш загальне поняття, що вбирає в себе, крім методу, дані про формування економічного явища, його структурних зв'язків і шляхів подальшого розвитку та вдосконалення.

Методична основа економічного аналізу – діалектика, тобто розгляд усіх явищ і процесів у взаємозв'язку і взаємообумовленості, у постійному їх розвитку через боротьбу протилежностей, суперечностей, перехід кількісних змін у якісні.

Методика – це сукупність конкретних прийомів, способів і засобів, вживаних у процесі аналізу в певній послідовності для досягнення поставленої мети.

Методи математичного програмування – призначені для оптимізації господарської діяльності. З їх допомогою оцінюють ступінь досягнення потенціалу, визначають “вузькі місця”, ступінь конкурентності та дефіцитності.

Множинна кореляція - дає можливість перевірити зв’язок, який виникає від взаємодії кількох факторів з результативним показником.

Матеріальні ресурси – це предмети праці, які включають сировину, основні матеріали, паливо, тару та інші матеріали, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і наявність яких є необхідною умовою ритмічної роботи підприємства.

Моніторинг – як вид аналізу, означає постійне і безперервне дослідження функціонування новацій у конкретному середовищі господарського механізму.

Метою управління запасами є забезпечення безперебійного виробництва продукції в потрібній кількості та в установлені терміни, повної реалізації випущеної продукції з мінімальними затратами на утримання запасів.

Матеріаловіддача – визначається відношенням вартості продукції (робіт, послуг) до суми матеріальних витрат. Цей показник характеризує віддачу матеріалів, а саме – вихід продукції (робіт, послуг) з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів (сировини, палива, електроенергії).

Матеріаломісткість – визначається відношенням суми матеріальних витрат до вартості виробленої продукції (робіт, послуг) і показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню випущеної продукції (робіт, послуг).

Метод аналізу собівартості за калькуляційними статтями – це порівняння фактичних витрат з плановими за кожною статтею, визначення суми економії чи перевитрат.

Науковий апарат аналізу – це сукупність конкретних прийомів дослідження.

Номенклатура – це перелік найменувань виробів із зазначенням кодів згідно із загальнодержавним статистичним класифікатором продукції.

Невиправний брак – остаточний брак, який виправити неможна або економічно недоцільно.

Невиробничі основні засоби – це засоби невинробничої сфери (житлові будинки, об'єкти соціально-культурної й побутового призначення, які перебувають на балансі підприємства).

Непрямі витрати – пов'язані з виробництвом кількох видів продукції, їх розподіляють за об'єктами калькуляції пропорційно до відповідної бази (основної і додаткової заробітної плати робітників або всіх прямих витрат тощо). Прикладом непрямих витрат є загальновиробничі витрати, витрати на утримання основних засобів.

Норма – це завдання, яке фіксує гранично допустимі витрати конкретного матеріального ресурсу на виробництво одиниці продукції або виконання одиниці роботи.

Об'єкти економічного аналізу – це всі сторони діяльності підприємства, усі процеси, пов'язані з цією діяльністю.

Оперативний ситуаційний аналіз – є найбільш активним і проводиться безпосередньо в процесі виробництва або відразу після здійснення господарських операцій чи змін ситуації і за підсумками якого оперативно приймають відповідні управлінські рішення.

Оцінка персоналу – це цілеспрямоване порівняння певних характеристик працівників з відповідними параметрами, вимогами.

Основні засоби – матеріальні активи, які перебувають у розпорядженні підприємства для використання в процесі виробництва, здачі в оренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких становить більше одного року.

Операційні витрати є основним видом витрат підприємства, безпосередньо пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Основна діяльність - це операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), які є головною метою створення підприємства та забезпечують основну частину його доходу.

Парна кореляція – дає можливість перевірити наявність зв'язку між двома показниками, один із яких є факторним, а інший – результативним.

Предмет економічного аналізу – це вивчення сукупності економічних, фінансових, кредитних, юридичних, політичних, соціальних відносин і діяльності людей по організації і управлінню виробництвом, що розглядається в тісному взаємозв'язку з технічною стороною виробництва та економічною політикою держави на даному етапі її розвитку.

Перспективний (попередній, прогнозний) аналіз – передуює прийняттю управлінських рішень, він призначений для розгляду явищ і процесів з позиції майбутнього, тобто перспективи розвитку, прогнозування результатів діяльності, виконання замовлень, завдань, зобов'язань, запобігання небажаним результатам.

Перспективні резерви – це збільшення обсягів виробництва продукції за рахунок зменшення її собівартості, впровадження досягнень науково-технічного прогресу та спеціалізації, кооперування й комбінування виробництва.

Під ритмічністю виробництва розуміють випуск продукції відповідно до погодинних, добових, місячних графіків в обсязі та асортименті, передбачених завданням.

Показники – виконують функції оцінки результату роботи, чинника формування, ознаки зміни, кінцевої мети, проміжного наслідку.

Порівняльний аналіз – використовується для оцінки виконання завдань, договірних зобов'язань, прогнозованих показників.

Принципи системного підходу - це чітке формування мети аналізу; розгляд досліджуваної проблеми як єдиної системи; виявлення щонайбільшої кількості взаємозв'язків; виявлення і глибокий аналіз альтернативних шляхів вирішення проблеми.

Прийом порівняння – це науковий метод пізнання, у процесі якого невідоме (досліджуване) явище, предмети зіставляються із уже відомими, досліджуваними раніше для виявлення загальних ознак або відмінностей між ними.

Прийом деталізації – полягає в розкладанні, розчленуванні загальних показників на складові.

Прийом середніх величин – використовується для того, щоб одержати узагальнену кількісну характеристику сукупності однорідних явищ, процесів, показників за відповідною ознакою.

Прийом відносних величин – це узагальнювальні показники, які відображають кількісне співвідношення між двома ознаками, явищами і які вимірюються в коефіцієнтах, математичних відсотках, промілях, складних натуральних одиницях. З його допомогою можна глибше розуміти суть і характер відхилень від базових показників.

Прийом групування – це поділ загального числа досліджуваної сукупності об'єктів на якісно однорідні групи за відповідними ознаками з метою вивчення її структури або взаємозв'язку між компонентами.

Прийом елімінування – це логічний прийом, за допомогою якого вивчають дію зміни даних за одним факторним показником на зміну даних за головним показником. Це здійснюється різними способами, найбільш поширеними є: повний прийом ланцюгових підстановок, скорочений прийом ланцюгових підстановок, прийом різниць у рівнях показників та прийом перерахунку планових показників.

Попит визначається сукупністю потреб, мотивацій людей щодо певного товару чи послуг, тобто це та кількість товарів (послуг), яку покупці мають бажання та можливість купити за даною ціною.

Поточні резерви зниження собівартості включають усі види непродуктивних витрат (явні і приховані), також перевитрати ресурсів і надмірні витрати горошових коштів, виявлені в ході аналізу.

Прямі угоди поставки – найпродуктивніша форма поставки продукції споживачам підприємствами-виробниками. До них належать договори між

виробничими об'єднаннями, підприємствами, організаціями-виробниками та споживачами.

Працівники підприємства за характером участі у процесі виробництва розподіляються на працівників основної діяльності (робітники, інженерно-технічний персонал – ІТП, службовці, молодший обслуговуючий персонал – МОП, учні, персонал охорони) і невиробничий персонал, що зайнятий в обслуговуючих та інших підрозділах.

Прибуток – це частина доходу, що залишається на підприємстві після відшкодування усіх витрат, пов'язаних з виробництвом, реалізацією продукції (робіт, послуг) та іншими видами діяльності.

Продуктивність праці – кількість продукції (обсяг робіт, послуг) у грошовому або натуральному виразі, що виробляється одним працівником за одиницю робочого часу або кількість робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції.

Прямі витрати – це витрати, які безпосередньо пов'язані з процесом виробництва або реалізації певного виду продукції та які прямо відносять до собівартості виробленої продукції.

Ретроспективний (наступний, подальший, підсумковий) аналіз – проводиться після закінчення господарського циклу робіт. За допомогою цього виду аналізу можна глибоко і всебічно вивчити економіку підприємства, виявити чинники впливу, резерви, недоліки, однак уже після закінчення процесу виробництва.

Резерви – це потенційні можливості підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності підприємства за рахунок поліпшення використання ресурсів унаслідок впровадження певних заходів.

Резерви класифікуються - за місцем виникнення, за способом виявлення, за часом мобілізації, по стадіях створення і експлуатації виробів, по стадіях процесу відтворення, по трьох моментах процесу виробництва та за характером впливу на результати виробництва.

Регресійний аналіз – це метод установлення аналітичного відображення стохастичної залежності між досліджуваними ознаками. Рівняння регресії

показує, як змінюється результативний (залежний) показник при зміні будь-якого з незалежних показників (факторів).

Ринок розуміють як взаємодію попиту, пропозиції і сукупності домовленостей, які здійснюються в результаті такої взаємодії.

Рівні якості: абсолютний, відносний, оптимальний.

Рівень продуктивності праці – характеризується кількістю продукції (обсягом робіт, послуг) у грошовому або натуральному виразі, котра виробляється одним працівником (робітником) за одиницю робочого часу (годину, зміну, добу, місяць, квартал, рік), або кількістю робочого часу, що витрачається на виробництво одиниці продукції (виконаної роботи, наданої послуги).

Реалізована продукція – це продукція, за яку надійшли кошти від покупця на рахунок підприємства-виробника.

Рентабельність – це відносний показник ефективності діяльності підприємства, який показує співвідношення ефекту із наявними (використаними) ресурсами, сукупність дохідності, вигідності, прибутковості бізнесу.

Рентабельність основних виробничих засобів – це відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних фондів.

Рентабельність продукції характеризує ефективність витрат на її виробництво.

Рентабельність реалізації продукції (послуг) – відображає ефективність використання поточних витрат і розраховується як відношення валового прибутку від реалізації до собівартості реалізованої продукції або як відношення валового прибутку від реалізації до обсягу реалізованої продукції (саме в такому вигляді цей показник більше застосовується в зарубіжній практиці).

Рентабельність окремих видів продукції розраховується як відношення прибутку від реалізації окремого виду продукції до його собівартості.

Рентабельність виробництва (підприємства) – найбільш узагальнювальний показник його діяльності, який відображає використання

усіх факторів виробництва і реалізації продукції, оборотність господарських коштів та розраховується як відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, до середньорічної вартості основних засобів та матеріальних оборотних коштів.

Синтез – це метод дослідження будь-якого явища в його єдності і взаємозв'язку частин, узагальнення, зведення в єдине ціле даних, одержаних у процесі аналізу.

Система показників – це впорядкована їх множина, у якій кожен показник дає кількісну або якісну характеристику певної сторони господарської діяльності, що має властивості звітності і подільності, пов'язаний з іншими показниками, але не дублюючи їх.

Системний підхід до аналізу – виражається в комплексному, взаємопов'язаному вивченні багатосторонніх зв'язків і взаємної зумовленості дії факторів організації, техніки і технології виробництва.

Собівартість – це оцінка продукції на базі вартості сировини, матеріалів, палива, енергії, праці та інших ресурсів, що споживаються в процесі її виробництва.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства, безпосередньо пов'язані з виробництвом і реалізацією товарів, робіт і послуг.

Соціально-економічний аналіз – проводять економічні служби, соціологічні лабораторії, статистичні органи для дослідження взаємозв'язку соціальних та економічних процесів, їх взаємозалежності та впливу на результати господарської діяльності.

Статистико-економічний аналіз – вивчає загальні закономірності і тенденції розвитку, масові явища і процеси для загальної оцінки діяльності, контролю за цією діяльністю і визначення основних напрямів розвитку. Цей вид аналізу здійснюють статистичні органи.

Стохастичний (дисперсійний, кореляційний, компонентний) аналіз – використовується для вивчення залежностей між досліджуваними явищами і процесами господарської діяльності підприємств.

Структура – це співвідношення окремих виробів у загальному їх випуску.

Структура основних засобів – співвідношення окремих груп основних фондів.

Структурні групування – використовують для подальшого вивчення внутрішньої будови досліджуваної сукупності, її складу та структури.

Суб'єкти економічного аналізу – власники, податкові органи, банки, акціонери, партнери, кредитори, фондові біржі, страхові компанії, аудиторські фірми.

Суть прийому найменшого відсотка полягає в тому, що в рахунок виконання завдання з випуску продукції за асортиментом приймається найнижчий відсоток серед визначених, але не вище ніж 100.

Суть способу оцінки позицій асортименту – у виявленні питомої ваги в усій обов'язковій номенклатурі тих позицій, із яких завдання виконано.

Суть способу середнього відсотка в тому, що з кожної позиції на виконання завдання за асортиментом зараховується фактично випущена продукція, але не більше за передбачену завданням. Обсяг продукції, зарахований у виконання завдання з асортименту, відносять до обсягу продукції згідно завдання й обчислюють відсоток.

Суть методу прямого рахунку полягає в тому, що в рахунок виконання завдання з випуску продукції за структурою зараховується фактичний обсяг випуску, не вищий за його рівень при структурі завдання.

Суть управління запасами полягає в здійсненні контролю за станом запасів і прийнятті заходів, спрямованих на економію часу і коштів шляхом мінімізації затрат на утримання запасів, необхідних для своєчасного та якісного виконання виробничої програми.

Тематичний (цільовий) аналіз – передбачає вивчення окремих найбільш актуальних на даний час сторін діяльності.

Техніко-економічний аналіз – проводять технічні служби підприємства (відділи головного інженера, головного технолога, головного енергетика та

інші). Він вивчає взаємодію технічних та економічних процесів, їх вплив на кінцевий результат діяльності.

Технічна озброєність праці – визначається відношенням вартості активної частини виробничого устаткування до середньоспискової чисельності робітників.

Трендовий аналіз – застосовується при дослідженні рядів динаміки, тобто при вивченні відносних темпів зростання і приросту показників за ряд років до рівня базисного року.

Типологічні групування – призначені для розподілу всієї сукупності первинних даних соціального або вибіркового спостереження на однорідні групи або класи.

Трудові ресурси – це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності.

Управлінський аналіз – є складовою частиною управлінського обліку і забезпечує керівництво підприємства аналітичною інформацією, яка використовується для розроблення та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Факторний аналіз – спрямований на виявлення розміру впливу чинників на результати діяльності підприємства.

Факторні групування – допомагають установити причинно-наслідкові зв'язки між досліджуваними ознаками явищ та фактори, які впливають на їх зміну.

Фінансово-економічний аналіз – проводять фінансові служби підприємства, фінансові органи, банки. Основна увага приділяється дослідженню фінансових результатів діяльності підприємства, а саме: прибутковості, рентабельності, виконання фінансового плану, ефективності використання власного та позикового капіталу, зміцнення фінансової стійкості та платоспроможності.

Фінансовий аналіз – виступає як складова фінансового обліку і забезпечує зовнішніх користувачів інформацією про підприємство.

Фінансовий результат діяльності підприємства – це прибуток або збиток, який отримано в результаті співвідношення доходів та витрат від відповідного виду діяльності підприємства.

Фінансовий результат від основної операційної діяльності – визначається як різниця між валовим прибутком (збитком) і адміністративними витратами та витратами на збут.

Фінансовий результат від операційної діяльності – це сума фінансового результату від основної операційної діяльності та результату від іншої операційної діяльності.

Фінансовий результат від діяльності до оподаткування – це сума фінансового результату від операційної діяльності та результату від фінансової та інвестиційної діяльності.

Фонд оплати праці штатних працівників підприємства складається з фонду:

- **основної заробітної плати** – це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (посадових обов’язків, виробітку, нормо-годин);

- **додаткової заробітної плати** – це винагорода за працю понад установленої норми, за трудові успіхи та винахідливість, а також за особливі умови праці;

- **інших заохочувальних та компенсаційних витрат** – це виплати, які включають винагороди за підсумком роботи, премії, компенсаційні та інші грошові і матеріальні виплати, що не передбачені актами чинного законодавства.

Фондоозброєність – це відношення середньорічної вартості промислово-виробничих фондів до середньоспискової чисельності робітників.

Фондовіддача – це відношення обсягу продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних виробничих фондів підприємства.

Фондомісткість – це показник, обернений до фондовіддачі. Він характеризує вартість основних виробничих фондів, яка припадає на одиницю вартості продукції (робіт, послуг).

Функціонально-вартісний аналіз – досліджує функції виробів або процесів, які виконує об'єкт, і зорієнтований на оптимальні методи їх реалізації на кожній стадії життєвого циклу виробу. Призначення цього методу – виявити зайві витрати і запобігти їм, шляхом ліквідації непотрібних вузлів, деталей, заміни матеріалів.

Чинники (фактори) – це активно діючі сили, що викликають позитивні або негативні зміни аналізованого об'єкта.

Чинники (фактори) класифікуються за умовами виробництва, з позиції обґрунтування рішення, за характером впливу на виробництво.

Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів (послуг) – дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, послуг за відрахуванням податків, зборів, знижок тощо.

Чистий прибуток – це прибуток, який залишається у підприємства після уплати всіх податків з прибутку від оподаткування.

Шляхи поліпшення якості: технічні, організаційні, соціально-економічні.

Якість – визначається міжнародною організацією з питань стандартизації, як сукупність властивостей і характеристик продукції (або послуг), яка забезпечує задоволення встановлених або передбачуваних потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум: навч. посіб. / Н. Ю. Єршова, О. В. Портна. – Львів : Магнолія 2006, 2017. – 312 с. – (Вища освіта в Україні).
2. Аналіз господарської діяльності. Методичні матеріали для практичних (семінарських) занять і самостійної роботи (частина 1) / Гайбура Ю .А. – Кам'янець-Подільський, ПДАТУ, 2017. – 75 с.
3. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум: навч. посіб. / Н. Ю. Єршова, О. В. Портна. – Львів : Магнолія 2006, 2017. – 312 с. – (Вища освіта в Україні).
4. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 384 с.
5. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / О.І. Пацула. – Львів : ЛДУВС, 2014. – 337 с.
6. Андреева Г.І. Економічний аналіз: Навч.-метод. посіб. – К.: Знання, 2008. – 263с. – (Вища освіта ХХІ століття).
7. Багров В.П., Багрова І.В. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 160 с.
8. Волошина С.В. Економічний аналіз : навч. - метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – Кривий Ріг : КЕІ КНУ, 2015. — 234 с.
9. Грабовецький, Б. Є. Економічний аналіз : навчальний посібник / Б. Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 85 с.
10. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт. – 2015. – 310с.
11. Економічний аналіз: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Уклад. Г.І. Андреева. – Суми: УАБС, 2007. - 230 с.

12. Іваненко В.О. Аналіз господарської діяльності (практикум): [Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закладів екон.спец.] / В.О. Іваненко, Л.С. Новіченко. – К.: ТОВ “Август Трейд”, 2016. – 164 с.
13. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. посібник. – 5-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 261с. – (Вища освіта ХХІ століття).
14. Кармазін В.А., Савицька О.М. Економічний аналіз: Практикум. – К.: Знання, 2007. – 255с.
15. Кіндрацька Г. І. Аналіз господарської діяльності: практикум / Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. – Львів : ЗУКЦ, 2017. – 148 с.
16. Кіндрацька Г. І., Білик М. С., Загородній А. Г. Економічний аналіз: теорія та практика: підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній. — 2-ге вид., переробл. і допов. — Львів : Магнолія 2006, 2012. — 440 с.
17. Ковальчук М.І. Економічний аналіз діяльності підприємств АПК: Підручник. – К.: КНЕУ, 2005. – 390с.
18. Кожанова Є.П., Отенко І.П., Серікова Т.М., Куліков П.М. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – 3-є вид., допрац. і доп. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2009. – 344 с.
19. Кулик А.В. Теорія економічного аналізу : навчальний посібник / А.В. Кулик. – К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2018. – 452 с.
20. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.
21. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / За ред. д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП “Рута”, 2007. – 704 с.
22. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак та ін.; за ред. В. М. Микитюка. – Житомир: Рута, 2018. – 440 с.
23. Прокопенко І.Ф., Ганін В.І. Методика і методологія економічного аналізу: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 430 с.

24. Синькевич Н.І. Економічний аналіз: Курс лекцій. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. – 97с.
25. Теорія економічного аналізу: Навчальний посібник / А.Г. Загородній, Г.І. Кіндрацька, З.О. Коваль, О.І. Тивончук. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 328 с.
26. Череп А.В. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2010. – 160 с.
27. Черниш С.С. Економічний аналіз. Навч. Посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
28. Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: Навч. посіб.- 2-ге вид., перероб. – Суми : ВТД “Університетська книга”, 2006. – 240 с.
29. Шубіна С.В., Торяник Ж.І. Економічний аналіз: Практикум. – К.: Знання, 2007. – 230 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

ДЛЯ НОТАТОК

[illegible]

[illegible]

Гайбура Юлія Анатоліївна

Теорія економічного аналізу та аналіз господарської діяльності

Методичні рекомендації для практичних (семінарських) занять і самостійної роботи здобувачів вищої освіти за спеціальностями 071 «Облік і оподаткування» і 073 «Менеджмент» (Частина 2)

Редактор Ю. А. Гайбура

Підписано до друку _____ р. Формат 30 × 42/4.
Папір офсетний. Ризографія. Авт. арк. ____.
Обл.–вид. арк. ____ . Ум.д.а. 3,4 Тираж _0 прим. Зам. ____.

Підготовлено до друку та видруковано
у Закладі вищої освіти «Подільський державний університет».
32300, Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 12

